

جمهوری اسلامی ایران

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

برنامه درسی

بازنگری شده

دوره: دکتری تخصصی

رشته زبان های باستانی ایران

گروه: علوم انسانی

مصوب جلسه مورخ ۹۶/۰۸/۱۳ گروه برنامه ریزی و گسترش زبان شناسی

شماره : ۳۰۲۵۰۰۶
تاریخ :
پیوست : ۹۸, ۶, ۲۵

دانشگاه آزاد اسلامی

سازمان مرکزی

بسمه تعالی

بخشنامه به واحدها و مراکز آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی
موضوع: ابلاغ سرفصل بازنگری شده رشته زبان های باستانی ایران در دوره دکتری

سرفصل بازنگری شده دوره دکتری تخصصی رشته زبان های باستانی ایران مورخ ۱۳۹۶/۰۸/۱۳ مصوب شورای عالی برنامه ریزی آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، جهت بهره برداری در سایت مرکز برنامه ریزی درسی به آدرس: www.sep.iau.ir قرار داده شده است و به آگاهی می‌رساند: ضمن دریافت آن از سایت، اجرای این سرفصل از نیمسال اول سال تحصیلی ۱۳۹۹ - ۱۳۹۸ برای دانشجویان ورودی سال ۱۳۹۸ و بعد از آن لازم الاجراست. این برنامه جایگزین برنامه درسی دوره دکتری تخصصی رشته فرهنگ و زبان های باستانی ایران مصوب جلسه شماره ۳۲۵ مورخ ۱۳۷۵/۰۷/۰۱ شورای عالی برنامه ریزی آموزش عالی وزارت علوم و تحقیقات و فناوری می‌گردد. در ضمن خواهشمند است مدیران گروه آموزشی نظرات اصلاحی برنامه ابلاغی را تا حداکثر ۲ ماه بعد از تاریخ ابلاغ بخشنامه به معاونت علوم انسانی و هنر دانشگاه ارسال نمایند.

عبدالحسین خسرو پناه
معاون علوم انسانی و هنر دانشگاه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّمَّانِ الرَّحِيمِ

بازنگری برنامه درسی دوره دکتری تخصصی رشته زبان های باستانی ایران

گروه: علوم انسانی

رشته: زبان های باستانی ایران

گرایش: -

دوره: دکتری تخصصی

ماده ۱- به استناد صورت جلسه مورخ ۹۶/۰۸/۱۳ گروه برنامه ریزی و گسترش زبان شناسی، برنامه درسی بازنگری شده رشته زبان های باستانی در مقطع دکتری تخصصی تصویب شد.

ماده ۲- برنامه درسی بازنگری شده فوق از تاریخ تصویب، جایگزین برنامه درسی دوره دکتری تخصصی رشته فرهنگ و زبانهای باستانی ایران مصوب جلسه شماره ۳۲۵ مورخ ۷۵/۰۷/۰۱ شورای عالی برنامه ریزی می باشد.

ماده ۳- برنامه درسی مذکور در سه فصل: مشخصات کلی، جدول واحد های درسی و سرفصل دروس تنظیم شده و برای اجرا ابلاغ می شود.

ماده ۴- این برنامه درسی از شروع سال تحصیلی ۱۳۹۷ به مدت ۵ سال قابل اجراست و پس از آن نیازمند بازنگری می باشد.

محمد رضا آهنچیان
دبیر شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

فصل اول

مشخصات کلی دوره دکتری
زبان‌های باستانی ایران

از دبرباز، ایران سرزمینی بوده است با تنوع قومی، زبانی و گویشی فراوان که منشوری بی‌نظیر از زبان‌ها و گویش‌های ایرانی به نمایش گذاشته است. شناخت این زبان‌ها و گویش‌ها و شیوه کارکرد آنها از طریق بررسی تحولات و دگرگونی آنها در طول تاریخ، امکان‌پذیر است. در واقع، زبان‌های ایرانی دارای هویت واحدی هستند که در طول زمان، به سبب عوامل مختلف دگرگون شده است. بررسی و شناخت هر یک از این زبان‌ها و گویش‌ها که نمودی از تمدن ایرانی و اسلامی است، مستلزم تربیت پژوهشگران متخصص و آگاه به آخرین دستاوردهای علمی در این حوزه از علوم انسانی است. رشته‌ای که امروزه «زبان‌های باستانی ایران» نامیده می‌شود، شاخه‌ای از حوزه زبان‌ها و ادبیات ایرانی است که به شناخت و بررسی علمی تحولات زبان‌ها و گویش‌ها می‌پردازد. این رشته از دهه چهل شمسی تأسیس شده و با تکامل مطالعات زبان‌شناختی، هر روز بر گستردگی آن افزوده شده است. در سال‌های اخیر، این رشته یکی از مهمترین حوزه‌های مرتبط با شناخت و توصیف زبان فارسی و سایر زبانها و گویش‌های ایرانی و نیز مطالعات ادب فارسی بوده است. در این رشته توصیف و تحلیل زبان‌های ایرانی بر اساس قدیمی‌ترین آثار مکتوب و نیز تحولات این زبان‌ها در طول تاریخ بررسی می‌شود. در این توصیف و تحلیل‌ها، مسائل ادبی و فرهنگی مرتبط با هر دوره زبانی نیز مورد توجه است.

در دهه‌های اخیر، پژوهشگران ایرانی و غیرایرانی جنبه‌ها و چشم‌اندازهای نوینی را در عرصه زبان‌ها و گویش‌های ایرانی و شناخت خرده‌فرهنگ‌های متنوع آن گشوده‌اند. تحولات و پیشرفت‌ها در حوزه مطالعات تاریخی زبان‌های ایرانی، افزایش داده‌ها از زبان‌های ایرانی و شیوه‌های تحلیل و توصیف آنها همراه با نیاز جوانان و پژوهشگران کشور به اطلاعات تازه در این حوزه، بازنگری دروس و روزآمد ساختن منابع دوره دکتری رشته «زبان‌های باستانی ایران» را ضروری می‌سازد. در نامه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به شماره ۲۱/۴۷۷۶ مورخ ۱۳۸۹/۸/۷ نیز، بر این نکته تأکید شده است.

با توجه به گسترش تحقیقات در حوزه زبان‌شناسی تاریخی، عموماً، و زبان‌شناسی تاریخی ایرانی، خصوصاً، سعی شده است که در بازنگری سرفصل این رشته، هم مطالب درسی و منابع آن روزآمد شوند و هم آنکه تحلیل مسائل زبان‌ها و گویش‌های ایرانی بر اساس روش‌ها و پژوهش‌های جدید مد نظر باشد.

۲- ضرورت و اهمیت

با توجه به اهمیت زبان‌ها و گویش‌های ایرانی در مسائل فرهنگی کشور، وجود این رشته افزون بر تحقیقات علمی و دانشگاهی، عامل اصلی در آگاهی‌بخشی جامعه از هویت خود و آشنایی با بنیان‌های اجتماعی و فرهنگی جامعه ایرانی است. آشنایی با زبانها و ادبیات باستانی ایران، زیربنای شناخت ادبیات فارسی است و تدوین فرهنگ‌های فارسی، دایره‌المعارف‌ها، دانشنامه‌ها در حوزه تمدن ایرانی - اسلامی و نیز تدوین فرهنگ‌های ریشه‌شناسی فارسی تنها از طریق بررسی آثار بازمانده از دوره‌های کهن امکان‌پذیر است. آشنایی با مسائل این رشته می‌تواند در متون درسی دوره‌های مختلف تحصیلی نیز گنجانده شود.

۳- طول دوره و شکل نظام

مطابق آیین‌نامه شماره ۲۱/۲۷۲۹ مورخ ۱۳۸۸/۳/۳۰ معاونت آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، طول دوره دکتری «زبان‌های باستانی ایران» حداقل ۳/۵ سال و حداکثر ۴/۵ سال است که با توجه به ماده دوازده آیین‌نامه مذکور، در صورت ضرورت و به پیشنهاد استاد راهنما و تأیید گروه ذی‌ربط حداکثر تا یک نیمسال تحصیلی بدان افزوده خواهد شد.

دوره دکتری «زبان‌های باستانی ایران» به شیوه «آموزشی - پژوهشی» اجرا می‌شود. در این شیوه، ۱۸ واحد درسی و ۱۸ واحد مربوط با رساله در نظر گرفته شده است که با توجه به ماده پنج آیین‌نامه فوق‌الذکر، در مجموع، دوره دکتری این رشته ۳۶ واحد است.

۴- شرایط پذیرش

داوطلبان ورود به دوره دکتری زبان‌های باستانی ایران، از میان فارغ‌التحصیلان رشته‌های کارشناسی ارشد زبان‌های باستانی، زبان‌شناسی همگانی، آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان، زبان و ادبیات فارسی، و ایران‌شناسی انتخاب می‌شوند. داوطلبان طبق آئین‌نامه آزمون‌های نیمه‌متمرکز ورودی دوره دکتری، مورخ ۸۹/۸/۹ وزارت علوم، تحقیقات و فناوری گزینش می‌شوند. تبصره ۵: پذیرفته‌شدگانی که تحصیلات کارشناسی ارشد آنها غیر از رشته زبان‌های باستانی باشد به تشخیص گروه موظفند تا سقف ۸ واحد درسی را به عنوان پیش‌نیاز از مجموع دروس تخصصی مقطع کارشناسی ارشد رشته زبان‌های باستانی بگذرانند.

۵- مواد و ضرایب آزمون ورودی

ردیف	مواد امتحانی آزمون	ضریب
۱	متون اوستایی	۳
۲	متون غیر کتیبه‌ای میانه (مانوی، زردشتی)	۳
۳	کتیبه‌ها (فارسی باستان، فارسی میانه، پهلوی اشکانی)	۲
۴	دو زبان خارجی (از مجموع زبان‌های انگلیسی، آلمانی، فرانسه، روسی)	۴

۶- واحدهای درسی

دانشجویان دوره دکتری زبان‌های باستانی ایران، واحدهای درسی خود را با توجه به مواد مندرج در جدول شماره یک انتخاب می‌کنند.

جدول ۱

تعداد واحدهای دوره دکتری زبان‌های باستانی ایران

ردیف	نوع درس	تعداد	ملاحظات
۱	دروس الزامی	۱۴	
۲	دروس اختیاری	۴	
۳	رساله	۱۸	
۴	مجموع واحدهای آموزشی و پژوهشی (رساله)	۳۶	

فصل دوم

جداول دروس دوره دکتری زبان‌های باستانی ایران

جدول ۲

دروس الزامی دوره دکتری زبان‌های باستانی ایران

پیش‌نیاز	ساعت			تعداد واحد	نام درس	کد درس
	جمع	عملی	نظری			
	۳۲		۳۲	۲	پسن هفت‌ها	۱
	۳۲		۳۲	۲	متون گاهانی	۲
	۳۲		۳۲	۲	متون زند	۳
	۳۲		۳۲	۲	متون کلامی فارسی میانه	۴
	۳۲		۳۲	۲	متون سغدی مسیحی	۵
	۳۲		۳۲	۲	متون سغدی بودایی	۶
	۳۲		۳۲	۲	سنسکریت کلاسیک	۷
				۱۸	رساله	۸
	۲۲۴		۲۲۴	۳۲	جمع	

جدول ۳

دروس اختیاری دوره دکتری زبان‌های باستانی ایران

پیش‌نیاز	ساعت			تعداد واحد	نام درس	کد درس
	جمع	عملی	نظری			
	۳۲		۳۲	۲	سمینار اوستا	۱
	۳۲		۳۲	۲	متون پازند	۲
	۳۲		۳۲	۲	متون سغدی مانوی	۳
	۳۲		۳۲	۲	زبان ختنی	۴
	۳۲		۳۲	۲	زبان خوارزمی	۵
	۳۲		۳۲	۲	زبان بلخی	۶
	۳۲		۳۲	۲	متون کهن ودایی	۷
	۳۲		۳۲	۲	رده‌شناسی زبان‌های ایرانی باستان و میانه	۸
	۳۲		۳۲	۲	زبان‌شناسی تاریخی - تطبیقی هندی-اروپایی	۹
	۳۲		۳۲	۲	سیر آراء و عقاید دینی در ایران باستان	۱۰
	۳۲۰		۳۲۰	۲۰	جمع	

گروه آموزشی ۴ واحد از دروس جدول ۳ را برای دوره دکتری زبان‌های باستانی ایران ارائه می‌کند.

فصل سوم

سرفصل دروس دوره دکتری زبان‌های باستانی ایران

یسن هفت‌ها
Yasna Haptaḥāitī

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: یسن هفت‌ها
	عملی				
	نظری	پایه		تعداد ساعت: ۳۲	
	عملی				
	نظری *	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p>سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐</p>					

هدف: خصوصیات دستوری و مختصات سبکی متون متثور اوستای قدیم و مضامین یسن هفت‌ها

سرفصل:

- معرفی و نقد اجمالی منابع

- خواندن یسن‌های ۳۵-۴۱ و تجزیه و تحلیل صرفی و نحوی آنها

- بررسی اختلافات آوایی و دستوری و واژگانی یسن هفت‌ها با گاهان و اوستای جده‌یله‌س

- بررسی محتوایی این متون

منابع پیشنهادی:

میرفخرایی، مهشید، ۱۳۸۲، هفت‌ها، تهران: سازمان انتشارات فروهر.

Bartholomae, Ch., ۱۹۰۴, *Altiranisches Wörterbuch*, Strussburg.

Baunack, Th., ۱۸۸۸, *Die drei wichtigsten Gebete der Parsen mit ihren Commentaren und das das siebenteilige Gebet (Yasna Haptaḥāitī)*, Leipzig.

- Hintze, A., ۲۰۰۷, *A Zoroastrian Liturgy, the Worship in Seven Chapters (Yasna ۲۵-۴۱)*, Wiesbaden.
- Humbach, H. et al., ۱۹۹۱, *The Gāthās of Zarathushtra and the Other Old Avestan Texts*, Heidelberg.
- Humbach, H. and P. Ichaporia, ۱۹۹۴, *The Heritage of Zarathushtra, a New Translation of His Gāthās*, Heidelberg.
- Humbach, H. and K. Faiss, ۲۰۱۰, *Zarathushtra and His Antagonists. A Sociolinguistic Study with English and German Translations of his Gāthās*, Wiesbaden.
- Kellens, J. and E. Pirart, ۱۹۸۸-۱۹۹۱, *Les Textes vieil-avestiques*, (vol. ۱: ۱۹۸۸; vol. ۲: ۱۹۹۰; vol. ۳: ۱۹۹۱), Wiesbaden.
- Narten, J., ۱۹۸۲, *Die Aməša Spəntas im Avesta*, Wiesbaden.
- Nartan, Y., ۱۹۸۶, *Der Yasna Haptanḥāiī*, Wiesbaden.
- von Wesendonk, O.G., ۱۹۳۱, *Die religions geschichtliche Bedeutung des Yasna Haptanḥāti*, Bonn - Köln.
- West, M. L., ۲۰۱۱, *Old Avestan Syntax and Stylistics*, De Gruyter.

متون گاهانی
Gāthic Texts

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: متون گاهانی
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری *	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p>سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐</p>					

هدف: شناخت ویژگی‌های دستوری و مختصات سبکی گاهان و مضامین آن

سر فصل:

- معرفی و نقد اجمالی منابع
- خواندن و تجزیه و تحلیل صرفی، نحوی حداقل ۳ سرود از سرودهای گاهانی
- بررسی ساختار سرودهای گاهانی و اوزان شعری آنها (در صورت امکان مقایسه این سرودها با ساختار اشعار ودایی)
- بررسی وجوه ادبی و شعری این متون
- بررسی محتوایی این متون

منابع پیشنهادی:

Bartholomae, Ch., ۱۹۰۴, *Altiranisches Wörterbuch*, Strussburg.

Bartholomae, Ch., ۱۹۰۵, *Die Gatha's des Avesta, Zarathushtra's Verspredigten*, Strassburg.

- Beeks, R.S.P., ۱۹۸۸, *A Grammar of Gatha-Avestan*, Leiden.
- Duchesne Guillemin, J., ۱۹۴۸, *Zoroastre: Étude critique avec une traduction commentée des Gāthā*, Paris.
- Hinz, W., ۱۹۶۱, *Zarathustra*, Stuttgart.
- Humbach, H., ۱۹۵۹, *Die Gathas des Zarathustra*, ۲ vols., Heidelberg.
- Humbach, H. et al., ۱۹۹۱, *The Gāthās of Zarathushtra and the Other Old Avestan Texts*, Heidelberg.
- Humbach, H. and P. Ichaporia, ۱۹۹۴, *The Heritage of Zarathushtra, a New Translation of His Gāthās*, Heidelberg.
- Humbach, H. and K. Faiss, ۲۰۱۰, *Zarathushtra and His Antagonists, A Sociolinguistic Study with English and German Translations of his Gāthās*, Wiesbaden.
- Insler, S., ۱۹۷۵, *The Gāthās of Zarathustra*, Acta Iranica, Vol. ۸, Leiden.
- Kellens, J. and E. Pirart, ۱۹۸۸-۱۹۹۱, *Les Textes vieil-avestiques*, (vol. ۱: ۱۹۸۸; vol. ۲: ۱۹۹۰; vol. ۳: ۱۹۹۱), Wiesbaden.
- Lommel, H., ۱۹۷۱, *Die Gatha des Zarathustra*, ed. B. Schlerath, Basel und Stuttgart.
- Meillet, A., ۱۹۲۵, *Trois conférences sur les Gāthā de l'Avesta*, Paris.
- Monna, M. C., ۱۹۷۸, *The Gathas of Zarathustra*, Amsterdam.
- Smith, M. W., ۱۹۲۹, *Studies in the Syntax of the Gatha of Zarathushtra together with Text, Translation and Notes*, Philadelphia.
- Schwartz, M., ۱۹۹۱, "Sound Sense and Seeing in Zoroaster: the Outer Reaches of Orality", in *International [Indo-Iranian] Congress Proceedings*, ۵th – ۸th January ۱۹۸۹, K.R. Cama Oriental Institute, Bombay, pp. ۱۲۷-۱۶۳.
- Schwartz, M., ۱۹۹۸, "The Ties that Bind: on the Form and Content of the Zarathushtr's Mysticism", in: F. Vajifdar, ed., *New Approaches to the Interpretation of the Gāthās, Proceeding of the first Gāthā Colloquim*, W. Z. O., Croydon ۱۹۹۳ London, pp. ۱۲۷-۱۹۷.
- Schwartz, M., ۲۰۰۲, "How Zarathushtra Generated the Gathic Corpus: Inner-textual and Intertextual Composition", *Bulletin of the Asia Institute*, vol. ۱۶, pp. ۵۳- ۶۴.
- West, M. L., ۲۰۱۰, *The Hymns of Zoroaster*, London.
- West, M. L., ۲۰۱۱, *Old Avestan Syntax and Stylistics*, De Gruyter.

متون زند
Zand Texts

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: متون زند
	عملی				
	نظری	پایه		تعداد ساعت: ۳۲	
	عملی				
	نظری *	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p>سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐</p>					

هدف: شناخت ترجمه‌ها و تفسیرهای اوستا به زبان فارسی میانه و ویژگی‌های واژگانی، دستوری و مختصات سبکی آنها

سر فصل:

- معرفی و نقد اجمالی منابع

- خواندن بخش‌هایی از متون زند و تجزیه و تحلیل صرفی و نحوی و واژگانی آنها

- بررسی سبک‌شناختی متون زند و وجوه اختلاف آنها با دیگر متون پهلوی

- مقایسه این متون با اصل اوستایی آنها و بررسی شیوه‌های ترجمه آنها

- بررسی شیوه تفسیر در این متون

منابع پیشنهادی:

آموزگار، زاله، ۱۳۸۸، «زند و پازنده»، دانشنامه زبان و ادب فارسی، تهران: فرهنگستان زبان و ادب فارسی.

راشدمحصل، محمدتقی، ۱۳۶۴، درآمدی بر دستور زبان اوستایی (بررسی یسن نهم با زند آن)، تهران: کاربان.

راشدمحصل، محمدتقی، ۱۳۸۲، سروش یسن (بررسی متن زند و اوستایی یسن ۵۷)، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات

فرهنگی.

Anklesaria, B., ۱۹۴۹, *Pahlavi Vendidâd* (Zand-î Jvît-dêv-dât), Bombay.

Cantera, A., ۲۰۰۴, *Studien zur Pahlavi-Übersetzung des Avesta*, Wiesbaden.

Dhabhar, E.B.N., (ed.), ۱۹۲۷, *Zand i Khürtak Avistāk*, Bombay.

Dhabhar E. B. N., ۱۹۴۹, *Pahlai Yasna and Visperad*, Bombay.

Jamasp, D. H., ۱۹۰۷, *Vendidâd* (Avesta text with Pahlavi translation and commentary and glossarial index), ۲ vols. Bombay.

Josephson, J., ۱۹۹۷, *The Pahlavi Translation Technique as Illustrated by Hōm Yašt*, Uppsala.

Kapadia D. D., ۱۹۵۳, *Glossary of Pahlavi Vandidad*, Bombay.

Kotwal, F. and Ph. G. Kreyenbroek, ۱۹۹۲-۲۰۰۹, *The Hērbedestān and Nērangestān*, ۴ vols, Paris, ۲۰۰۹.

Moazami M., ۲۰۱۴, *Wrestling with the Demons of the Pahlavi Widēwdād*, Leiden/ Boston.

Sanjana, D. D. Peshotan, ۱۸۹۵, *The Zand i Javît Shêda dâd, Vendidâd* (The Pahlavi version of the Avesta), Bombay.

متون کلامی فارسی میانه
Theological Middle Persian Texts

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: متون کلامی فارسی میانه
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری *	تخصصی		تعداد ساعت: ۳۲	
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p>سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐</p>					

هدف: شناخت متون کلامی فارسی میانه و تجزیه و تحلیل دستوری و محتوایی آنها

سر فصل:

- معرفی و نقد اجمالی منابع
- خواندن بخش هایی از متون کلامی فارسی میانه مانند دینکرد و دادستان دینی
- تجزیه و تحلیل صرفی و نحوی و واژگانی
- بررسی سبک شناختی این متون و وجوه اختلاف آنها با متون دیگر پهلوی
- بررسی و تحلیل محتوایی این متون

منابع پیشنهادی:

آموزگار، ژاله و احمد تفضلی، ۱۳۷۵، کتاب پنجم دینکرد، تهران: معین.

میرفخرایی، مهشید، ۱۳۹۰، بررسی دینکرد ششم، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
راشد محصل، محمد تقی، ۱۳۸۹، دینکرد هفتم، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

Anklesaria, T. D., ۱۹۷۶, *The Datistan-I-Dinik*, part ۱, pursishn I- XL, Shiraz.

Dresden, M. J., ۱۹۶۶, *Dēnkart, A Pahlavi Text*, facsimile ed., Wiesbaden.

Jāmāsp-Āsānā, H. D. J. and E. W. West, ۱۸۸۷, *Shikand-Gūmānīk Vijār, The Pāzand-Sanskrit Text together with a Fragment of the Pahlavi*, Bombay.

Jaafari-Dehaghi, M., ۱۹۹۸, *Dādestān ī Dēnīg, Part I: Transcription, Translation and Commentary*, (Les Cahiers de Studia Iranica, ۲۰), Paris.

Madan, D. M., ۱۹۱۱, *Denkart (complete text) I – II*, Bombay.

de Menasce, J., ۱۹۴۵, *Škand-Gumānīk Vičār: La solution décisive des doutes: une apologétique mazdēenne du XIè siècle*, Fribourg, Switzerland.

de Menasce, J., ۱۹۵۸, *Une Encyclopédie mazdēenne Le Denkart*, Paris.

de Menasce, J., ۱۹۷۳, *le troisieme livre de Denkart*, Paris.

Shaked, Sh., ۱۹۷۹, *The Wisdom of the Sasanian Sages (Denkart VI)*, Boulder, Colorado.

Shaki, M., ۱۹۷۳, "Some Basic Tenets of the Eclectic Metaphysics of the Dēnkart", *Archiv Orientalní* ۴۱, pp. ۱۳۳-۶۴.

Sanjana, P.,D.,B., ۱۸۸۳- ۱۹۲۵, *The Pahlavi Dinkard*, ۱۹ vols., Bombay.

متون سغدی مسیحی

Christian Sogdian Texts

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: متون سغدی مسیحی
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری *	تخصصی		تعداد ساعت: ۳۲	
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p>سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐</p>					

هدف: شناخت آثار و منابع سغدی مسیحی، جایگاه تاریخی و ویژگی‌های دستوری زبان سغدی

سر فصل:

- معرفی متن‌های روایی و آیینی سغدی مسیحی
- آشنایی با خط سریانی سطرنجیلی
- خواندن برگزیده‌ای از متون سغدی مسیحی
- تجزیه و تحلیل صرفی و نحوی و واژگانی این متون
- بررسی و تحلیل مضامین متون

منابع پیشنهادی:

زرشناس، زهره، ۱۳۸۰، جستارهایی در زبانهای ایرانی میانه شرقی (مجموعه مقالات)، تهران: فروهر.

- زرشناس، زهره، ۱۳۸۵، زن و واژه، تهران: فروهر.
- زرشناس، زهره، ۱۳۹۰، *دستنامه سغدی*، چاپ دوم، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- قریب، بدرالزمان، ۱۳۷۴، *فرهنگ سغدی*، تهران: انتشارات فرهنگان.
- قریب، بدرالزمان، ۱۳۸۶، *مطالعات سغدی (مجموعه مقالات)*، تهران: طهوری.
- Barbati, Ch., ۲۰۱۶, *The Christian Sogdian Gospel Lectionary E^o in Context*, Wien.
- Benveniste, E., ۱۹۴۳-۴۵, "Fragments des Actes de Saint Georges en Version Sogdienne", *JA* ۲۳۴, pp. ۹۰-۱۱۶.
- Gershevitch, I., ۱۹۶۱, *A Grammar of Manichaean Sogdian*, Oxford.
- Hansen, O., ۱۹۴۱, "Berliner soghdische Texte I, Bruchstückeeinersoghdischen Version der Georgspassion (C^۱)", *APAW* ۱۰.
- Hansen, O., ۱۹۵۴, "Berliner soghdische Texte II, Bruchstückeder großen Sammelhandschrift (C^۲)", *AAWLM* ۱۵.
- Müller, F.W.K., ۱۹۰۴, "Handschriften-Reste in Estrangelo-Schriftaus Turfan, Chinesisch – Turkestan", I *SPAW* IX, pp. ۳۸۴-۳۵۲; II Anhang, *APAW*, pp. ۱-۱۱۷.
- Müller, F.W.K., ۱۹۱۲, "Sogdische Texte I", *APAW* ۲.
- Müller, F.W.K. and W. Lentz, ۱۹۲۴, "Sogdische Texte II", *SPAW* ۲۱, pp. ۵۰۲ - ۶۰۷.
- Schwartz, M., ۱۹۶۷, *Studies in the Texts of the Sogdian Christians, Dissertation*, Berkeley.
- Sims - Williams, N., ۱۹۸۵, *The Christian Sogdian Manuscript C^۲ (BTT^{۱۲})*, Berlin.
- Sims-Williams, N., ۲۰۰۹, "Christian Literature in Middle Iranian Languages", *The Literature of Pre-Islamic Iran, Companion volume ۱ to A History of Persian Literature*, pp. ۲۶۶-۲۸۷.
- Sims-Williams, N., ۲۰۱۶, *A Dictionary: Christian Sogdian, Syriac and English*, Reichert Verlag.
- Skjærvø, P. O., ۲۰۰۷, *An Introduction to Manichean Sogdian*, [https:// www. fas.harvard.edu/~iranian/Sogdian/sogdiancomplete.pdf](https://www.fas.harvard.edu/~iranian/Sogdian/sogdiancomplete.pdf).
- Yoshida. Y., ۲۰۱۰, "Sogdian", *The Iranian Languages*, ed. G. Windfuhr, London and New York, pp. ۲۷۹-۳۳۵.

متون سغدی بودایی
Buddhist Sogdian Texts

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: متون سغدی بودایی
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری *	تخصصی		تعداد ساعت: ۳۲	
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p>سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐</p>					

هدف: شناخت آثار و منابع سغدی بودایی، جایگاه تاریخی و ویژگی‌های دستوری زبان سغدی

سر فصل:

- معرفی متن‌های روایی و آیینی، کتیبه‌ها، سکه و مهرها، اسناد دیوانی، تجاری و قراردادهای سغدی بودایی
- آشنایی با خط سغدی بودایی
- خواندن برگزیده‌ای از متون سغدی بودایی
- تجزیه و تحلیل صرفی و نحوی و واژگانی این متون
- بررسی و تحلیل مضامین متون

منابع پیشنهادی:

- زرشناس، زهره، ۱۳۸۰، جستارهایی در زبانهای ایرانی میانه شرقی (مجموعه مقالات)، تهران: فروهر.
- زرشناس، زهره، ۱۳۸۵، زن و واژه، تهران: فروهر.
- زرشناس، زهره، ۱۳۹۰، دستنامه سغدی، چاپ دوم، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

قریب، بدرالزمان، ۱۳۷۱، *داستان تولد بودا به روایت سغدی*، بابل: آویشن.

قریب، بدرالزمان، ۱۳۷۴، *فرهنگ سغدی*، تهران: انتشارات فرهنگان.

قریب، بدرالزمان، ۱۳۸۶، *مطالعات سغدی (مجموعه مقالات)*، تهران: طهوری.

Benveniste, E., ۱۹۴۰, *Textes Sogdiens*, Paris .

Benveniste, E., ۱۹۴۶, *VessantaraJātaka*, Paris .

Benveniste, E., ۱۹۷۹, *ÉtudesSogdiennes*, Wiesbaden.

Bogoljubov, M. N. & O. I. Smirnova, ۱۹۶۳, *Sogdijskie dokumenty s gory Mug* [اسناد سغدی کوه مُغ III], Moskva.

Frejman, A.A., ۱۹۶۲, *Sogdijskie dokumenty s gory Mug* [اسناد سغدی کوه مُغ I], Moskva.

Gershevitch. I. ۱۹۶۱, *A Grammar of Manichaeian Sogdian*, Oxford.

Livšic, V.A., ۱۹۶۲, *Juridičeskie dokumenty ipis'ma (Sogdijskie dokumenty s gory Mug II)*, Moskva.

MacKenzie, D.N., ۱۹۷۰, *The Sūtra of the Causes and Effects of Actions' in Sogdian*, Oxford.

Sims - Williams, N. ۱۹۸۵, "Ancient Letters", *EI* II/۱, pp.۷-۹ .

Sims - Williams, N. ۱۹۸۹, *Sogdian and Other Iranian Inscriptions of the Upper Indus I*, London.

Sims-Williams, N., ۱۹۸۹, "Sogdian", *Compendium LinguarumIranicarum*, pp. ۱۷۳-۱۹۲.

Skjærvø, P. O., ۲۰۰۷, *An Introduction to Manichean Sogdian*, <https://www.fas.harvard.edu/~iranian/Sogdian/sogdiancomplete.pdf>.

Yoshida, Y., ۲۰۰۹, "Buddhist literature in Sogdian", *The Literature of Pre-Islamic Iran, Companion volume 1 to A History of Persian Literature*, pp. ۲۸۸-۳۲۹.

Yoshida. Y. ۲۰۱۰, "Sogdian", *The Iranian Languages*.ed. G. Windfuhr, London -New York, pp. ۲۷۹-۳۳۵.

سنسکریت کلاسیک
Classic Sanskrit

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشیاز: ندارد

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: سنسکریت کلاسیک
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری *	تخصصی		تعداد ساعت: ۳۲	
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
☐ آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☐ سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه					

هدف: شناخت آثار سنسکریت بعد از دوره ودایی و بررسی ویژگی‌های دستوری آنها

سر فصل:

- معرفی ادبیات سنسکریت بعد از دوره ودایی و منابع اصلی آن
- آشنایی با خط دوناگری
- شناخت نظام واجی زبان سنسکریت و بررسی سیر تحول تاریخی آن
- خواندن برگزیده‌ای از متن‌های سنسکریت مانند مهابهارته، هیتودیشه و پنجه‌تنتره
- تجزیه و تحلیل واژگانی و صرفی و نحوی این متون
- بررسی و تحلیل مضامین این متون و تأثیر آنها در ادبیات ایران و سایر اقوام

منابع پیشنهادی:

راشد محصل، محمد تقی، ۱۳۸۹، راهنمای زبان سنسکریت، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

رضایی باغبیدی، حسن، ۱۳۸۴، *مقدمات زبان سنسکریت*، تهران: مرکز دایره‌المعارف بزرگ اسلامی.
قزوینی، غیاث‌الدین، ۱۳۸۰، *مهابارات*، بزرگ‌ترین منظومه کهنه موجود جهان به زبان سنسکریت، به تحقیق و تصحیح سیدمحمدرضا جلالی نایینی، تهران: طهوری.

Burrow, Th., ۲۰۰۱, *The Sanskrit Language*, Delhi.

Gonda, J., ۱۹۷۷, *A History of Indian Literature*, vol. ۲: *Epics and Sanskrit Religious Literature*, Wiesbaden.

Lanman, Ch. R. ۱۹۶۳, *A Sanskrit Reader*, Cambridge- Massachusetts.

Macdonell, A. A., ۱۹۲۷, *A Sanskrit Grammar for Students*, Oxford.

Mayrhofer, M. ۲۰۰۳, *A Sanskrit Grammar*, Alabama.

Monier-Williams, M., ۱۹۶۰, *A Sanskrit-English Dictionary*, Oxford.

Stenzler, A. F., ۱۹۷۰, *Elementarbuch der Sanskrit-Sprache*, Berlin.

Witney, W. D., ۱۸۷۹, *A Sanskrit Grammar*, Leipzig.

سمینار اوستا
Seminar of Avestan Issues

تعداد واحد: ۲
کد درس:
نوع واحد: نظری
پیشنیاز: ندارد

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد: تعداد ساعت: ۳۲	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: سمینار اوستا
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری *	اختیاری			
	عملی				
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p>سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐</p>					

هدف: بررسی و تحلیل آخرین دستاوردهای علمی - پژوهشی در حوزه اوستاشناسی

سرفصل:

- نقد و بررسی مقالات اصیل و بدیع در حوزه اوستاشناسی
- نقد و بررسی کتاب‌های تخصصی در حوزه اوستاشناسی
- مطالعات زبان‌شناختی و ادبی در حوزه اوستا، در قالب سخنرانی‌های علمی و دعوت از متخصصان صاحب نام داخلی و خارجی این حوزه در طی نیمسال تحصیلی

منابع پیشنهادی:

مدرس یا مدرسان این درس مجموعه‌ای از مقالات و کتاب‌های محققین ایرانی و خارجی معتبر و اصیل را در این زمینه انتخاب و در کلاس درس ضمن تدریس و تحلیل آنها با مشارکت دانشجویان، پژوهش‌های مذکور را در قالب تکالیف علمی پژوهشی دانشجویان در نظر می‌گیرد.

متون پازند
Pazand Texts

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: متون پازند
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری *	اختیاری			
	عملی				
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p>سعیار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐</p>					

هدف: شناخت متن‌های پازند و تجزیه و تحلیل دستوری و محتوایی و گویش‌شناختی آنها

سر فصل:

- معرفی و نقد اجمالی منابع
- خواندن منتخبی از متن‌های پازند (ترجیحاً فصولی از شکندگمانیک‌وزار)
- تجزیه و تحلیل صرفی و نحوی و واژگانی
- بررسی و تحلیل محتوایی این متون
- بررسی ویژگی‌های نگارشی متون پازند
- بررسی این متن‌ها از نظر گویش‌شناسی

منابع پیشنهادی:

آموزگار، زاله، ۱۳۸۸، «زند و پازند»، دانشنامه زبان و ادب فارسی، تهران: فرهنگستان زبان و ادب فارسی.

لازار، ژیلبر، ۱۳۹۳، شکل‌گیری زبان فارسی، ترجمه مهستی بحرینی، تهران: هرمس.

نفضلی، احمد، ۱۳۷۶، تاریخ ادبیات ایران پیش از اسلام، تهران: سخن.

معین، محمد، ۱۳۵۵، مزدیسنا و ادب پارسی، تهران: دانشگاه تهران.

Antia, E. K., ۱۹۰۹, *Pazand Texts*, Bombay.

Jāmāsp-Asānā H. D. J. and E. W. West, ۱۸۸۷, *Shikand-Gūmānīk Vijār, the Pāzand-Sanskrit Text together with a Fragment of the Pahlavi*, Bombay.

de Jong, A. F. ۲۰۰۳, "Pāzand and "retranscribed" Pahlavi: on the Philology and History of Late Zoroastrian Literature", *Persian Origins— Early Judaeo-Persian and the Emergence of New Persian* (Iranica ۶). L. Paul (ed.), Wiesbaden. pp. ۶۷-۷۷.

de Menasce, J., ۱۹۴۵, *Škand-Gumānīk Vičār: la solution décisive des doutes: une apologétique mazdēenne du XIe siècle*, Fribourg, Switzerland.

Lazard, G., ۱۹۹۵, *La formation de la langue persane*, Paris.

متون سغدی مانوی
Manichaean Sogdian Texts

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: متون سغدی مانوی
	عملی				
	نظری	پایه		تعداد ساعت: ۳۲	
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری *	اختیاری			
	عملی				
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p>سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐</p>					

هدف: شناخت آثار و منابع سغدی مانوی، جایگاه تاریخی و ویژگی‌های دستوری زبان

سر فصل:

- معرفی متن‌های روایی و آیینی سغدی مانوی
- آشنایی با خط سغدی مانوی
- خواندن برگزیده‌ای از متون سغدی مانوی
- تجزیه و تحلیل صرفی و نحوی و واژگانی این متون
- بررسی و تحلیل محتوایی متون

منابع پیشنهادی:

- زرشناس، زهره، ۱۳۸۰، جستارهایی در زبانهای ایرانی میانه شرقی (مجموعه مقالات)، تهران: فروهر.
- زرشناس، زهره، ۱۳۸۵، زن و واژه، تهران: فروهر.
- زرشناس، زهره، ۱۳۹۰، دستنامه سغدی، چاپ دوم، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- قریب، بدرالزمان، ۱۳۷۴، فرهنگ سغدی، تهران: انتشارات فرهنگان.
- قریب، بدرالزمان، ۱۳۸۶، مطالعات سغدی (مجموعه مقالات)، تهران: طهوری.

- Corpus Inscriptionum Iranicarum*, Volume III: Iranian Manichaean Turfan texts in early publications (۱۹۰۴-۱۹۳۴): Photo edition. Edited by Werner Sundermann (۱۹۹۶) ۵۱ p., ۱۹۲ pages of plates.
- Corpus Inscriptionum Iranicarum*, Volume IV: Iranian Manichaean Turfan texts in publications since ۱۹۳۴: Photo edition. Edited by Dieter Weber (۲۰۰۰).
- Gershevitch, I., ۱۹۶۱, *A Grammar of Manichaean Sogdian*, Oxford.
- Henning, W. B., ۱۹۳۶, "Ein manichäisches Bet-und Beichtbuch", *APAW* ۱۰.
- Henning, W. B., ۱۹۴۰, *Sogdica*, London; *AI* ۱۵, pp. ۱-۶۸.
- Henning, W. B., ۱۹۴۳, "The Book of the Giants", *BSOAS*, pp. ۵۲-۷۴.
- Henning, W. B., ۱۹۴۵, "Sogdian Tales", *BSOAS* ۱۱/۳, pp. ۴۶۵-۴۸۷; *AI* ۱۵, pp. ۱۶۹-۱۹۱.
- Henning, W. B., ۱۹۴۸, "A Sogdian Fragment of the Manichaean Cosmogony", *BSOAS* ۱۲, pp. ۳۰۱-۳۱۸; *AI* ۱۵, pp. ۳۰۱-۳۱۴.
- Sims-Williams, N. and D. Durkin-Meisterernst, ۲۰۱۲, *Dictionary of Manichaean Sogdian and Bactrian*, Brepolis.
- Skjærvø, P. O., ۲۰۰۷, *An Introduction to Manichean Sogdian*, <https://www.fas.harvard.edu/~iranian/Sogdian/sogdiancomplete.pdf>.
- Sundermann, W., ۱۹۸۱, *Mitteliranische manichäische Texte kirchengeschichtlichen Inhalts* (BTT ۱۱), Berlin.
- Sundermann, W., ۱۹۸۵, *Einmanichaisch-soghdisches Parabelbuch* (BTT ۱۵), Berlin.
- Sundermann, W., ۱۹۹۲, *Der Sermon vom Licht-Nous (Eine Lehrschrift des östlichen Manichäismus, Edition der parthischen und soghdischen Version)*, Berlin.
- Yoshida, Y., ۲۰۱۰, "Sogdian", *The Iranian Languages*, ed. G. Windfuhr, London and New York, pp. ۲۷۹-۳۳۵.

زبان ختنی
Khotanese Language

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: زبان ختنی	
	عملی					
	نظری	پایه				تعداد ساعت: ۳۲
	عملی					
	نظری	تخصصی				
	عملی					
	نظری *	اختیاری				
	عملی					
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p>سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐</p>						

هدف: شناخت آثار و منابع، جایگاه تاریخی و ویژگی‌های دستوری زبان ختنی

سر فصل:

- معرفی منابع زبان ختنی (متون پزشکی، اشعار غنایی، نامه‌ها و متون بودایی)
- آشنایی با خط براهمی
- شناخت نظام واجی زبان ختنی و بررسی سیر تحول تاریخی آن
- شناخت صرف و نحو زبان ختنی (شامل صرف اسم و صفت و ضمیر و فعل و روابط درونی اجزاء جمله و...)
- خواندن برگزیده‌ای از متون ختنی
- تجزیه و تحلیل صرفی و نحوی و واژگانی این متون

منابع پیشنهادی:

- ماجی، مانورو، ۱۳۹۳، «ادبیات ختنی»، در رونالد امریک و ماریا ماتسوخ (ویراستاران)، تاریخ ادبیات فارسی، ج ۱۷، ادبیات ایرانی پیش از اسلام، ترجمه فارسی زیر نظر ژاله آموزگار، تهران: سخن، صص. ۳۷۸-۴۶۵.
- میرفخرایی، مهشید، ۱۳۸۳، درآمدی بر زبان ختنی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- میرفخرایی، مهشید، ۱۳۸۸، اصل خلأ یا تهیگی بنا بر آموزه بودا، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

Bailey, H. W., ۱۹۶۷, *Khotanese texts, vol. VI: Prolexis to the book of Zambasta*, Cambridge.

Bailey, H. W., ۱۹۷۹, *Dictionary of Khotan Saka*, Cambridge.

Emmerick, R. E., ۱۹۶۸, *Saka Grammatical Studies*, London- New York.

Emmerick, R. E., ۱۹۶۸, *The Book of Zambasta: a Khotanese Poem on Buddhism*, London- New York.

Emmerick, R. E. and P. O. Skjærvø, ۱۹۸۲, *Studies in Vocabulary of Khotanese*, vol. I, ۱۹۸۲; vol. II, ۱۹۸۷; vol. III, ۱۹۹۷, Wien.

Emmerick, R. E., ۱۹۸۹, "Khotanese and Tumshuqese", *Compendium Linguarum Iranicarum*, Wisbaden, pp. ۲۰۴- ۲۲۹.

Emmerick, R. E., ۱۹۹۲, *A Guide to the Literature of Khotan*, ۲nd ed., Tokyo.

Emmerick, R. E., ۲۰۰۸, *An Introduction to Khotanese*, ed. by M. Maggi, J. S. Sheldon, and N. Sims-Williams, Weisbaden.

Emmerick, R. E., ۲۰۱۰ rep., "Khotanese and Tumshuqese", G. Windfur (ed.), *The Iranian Languages*, London and New York, pp. ۳۷۷-۴۱۵.

Hitch. D. A., ۱۹۹۰, 'Brāhmī', *Encyclopaedia Iranica*, vol. IV, New York, pp. ۴۳۲-۴۳۳.

Konow. S., ۱۹۳۲, *Saka Studies*. Oslo.

Konow. S., ۱۹۴۹, *Primer of Khotanese Saka*. Oslo.

زبان خوارزمی
Khwarezmian Language

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: زبان خوارزمی
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری *	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒ سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐					

هدف: شناخت آثار و منابع، جایگاه تاریخی و ویژگی‌های دستوری زبان خوارزمی

سر فصل:

- معرفی منابع زبان خوارزمی (کتیبه‌ها، واژه‌نامه و آثار فقهی به خط عربی)
- آشنایی با خط خوارزمی
- شناخت نظام واجی زبان خوارزمی و بررسی سیر تحول تاریخی آن
- شناخت صرف و نحو زبان خوارزمی (شامل صرف اسم و صفت و ضمیر و فعل و روابط درونی اجزاء جمله و...)
- خواندن برگزیده‌ای از متون خوارزمی
- تجزیه و تحلیل صرفی و نحوی و واژگانی این متون

منابع پیشنهادی:

زرشناس، زهره، ۱۳۸۸، «خوارزمی، زبان و آثار»، دانشنامه زبان و ادب فارسی، ج ۳، صص ۸۶-۹۰.

Benzing, J., ۱۹۶۸, *Das chwaresmische Sprachmaterial einer Handschrift der "Muqaddimat al-Adab" von Zamaxšarī*, Wiesbaden.

Benzing, J., ۱۹۸۳, *Chwaresmscher Worterindex*, ed. by Z. Taraf, Wiesbaden.

- Benzing, J., and N. Yüce, ۱۹۸۵, "Chwaresmische Wörter und Sätze aus einerchoresmtürkischen Handschrift der Muqaddimat al-Adab," *ZDMG* ۱۳۵, pp. ۹۲-۱۰۳.
- Bogoiubov, M. N., ۱۹۶۳, "Mestoimeniav khorezmiiskomiazyke", (Pronouns in the Khwarezmian Language), *KSINA* ۶۷, pp. ۹۹-۱۰۳.
- Humbach, H., ۱۹۸۹, "Choarezmian", *Compendium Linguarum Iranicarum*, Wiesbaden, pp. ۱۹۳-۲۰۳.
- Durkin-Meisterernst, D., ۲۰۱۰, "Khwarezmian", *The Iranian Languages*, ed. by G. Windfuhr, London and New York, pp. ۳۳۶-۳۷۶.
- Durkin-Meisterernst, D., ۲۰۰۵, "Khwarezmian Lexicology", *Middle Iranian Lexicography*, ed. by C.G. Cereti and M. Maggi, Roma, pp. ۱۴۷-۱۶۶.
- Henning, W. B., ۱۹۷۱, *A Fragment of a Khwarezmian Dictionary*, ed. by D.N. MacKenzie, London.
- Henning, W. B., ۱۹۵۸, "Mitteliranisch", *Hbo, Iranistik* I, pp. ۲۰-۱۳۰, (BTT ۱۵), Berlin .
- MacKenzie, D. N., ۱۹۷۰- ۱۹۷۲, "The Khwarezmian glossary I- V", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, Vol. ۳۳, Nr. ۳, pp. ۵۴۰-۵۵۹; Vol. ۳۴, Nr. ۱, pp. ۷۴-۹۰; Vol. ۳۴, Nr.۲, pp. ۳۱۴-۳۳۰; Vol. ۳۴, Nr.۳, pp. ۵۲۱-۵۳۷; Vol. ۳۵, Nr.۱, pp. ۵۶-۷۳.
- MacKenzie, D. N. (ed.), ۱۹۹۰, *The Kwarezmian Element in the Qunyat al-munya*, London, (reviews by Y. Yoshida, *JAOS* ۱۱۲, ۱۹۹۲: ۵۳۵-۵۳۷ and P. O. Skjærvø, *BSOAS* ۵۴, ۱۹۹۱: ۴۹۶-۵۰۵.
- Samadi, M., ۱۹۸۶, *Das Chwaresmische Verbum*, Wiesbaden.
- Tolstov, S. P. and V.H. Livshits, ۱۹۶۴, "Dicipherment and Interpretation of the Khwarezmian Inscription from Tok-Kala", *AAntH* ۱۲, pp. ۲۳۱-۲۵۱.
- Zeki Velidi, A., ۱۹۵۱, *Harezme tercümelü Muqaddimat al-adab (Khorezmian Glossary of the Muqaddimat al-adab*, Istanbul.

زبان بلخی
Bactrian Language

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیشنیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: زبان بلخی
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری *	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒ سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐					

هدف: شناخت آثار و منابع، جایگاه تاریخی و ویژگی‌های دستوری زبان بلخی

سر فصل:

- معرفی منابع زبان بلخی (کتیبه‌ها، سکه و مهرها، اسناد تجاری و قراردادها، نامه‌ها و اسناد بودایی)
- آشنایی با خط یونانی
- شناخت نظام واجی زبان بلخی و بررسی سیر تحول تاریخی آن
- شناخت صرف و نحو زبان بلخی (شامل صرف اسم و صفت و ضمیر و فعل و روابط درونی اجزاء جمله و...)
- خواندن برگزیده‌ای از متون بلخی
- تجزیه و تحلیل صرفی و نحوی و واژگانی این متون

منابع پیشنهادی:

Gholami, S., ۲۰۰۹, "Ergativity in Bactrian", *Studia Iranica Upsaliensia*, pp. ۱۳۲-۱۴۱.

Gholami, S., ۲۰۱۱, "Definite articles in Bactrian", Korn/ Haig/ Karimi/ Samvelian (eds.):
Topics in Iranian Linguistics, Beiträge zur Iranistik, Band ۳۴, pp. ۱۱-۲۲.

Gholami, S., ۲۰۱۴, *Selected Features of Bactrian Grammar*, Wiesbaden.

Sims-Williams, N., ۱۹۸۹, "Bactrian", *Compendium Linguarum Iranicarum*, Wiesbaden, pp. ۲۳۰-۲۳۴.

Sims-Williams, N., ۲۰۰۰-۲۰۱۲, *Bactrian Documents I- III (and vol.I Revised Edition)*. London.

Sims-Williams N. and J. Cribb, ۱۹۹۶, "A New Bactrian Inscription of Kanishka the Great, Part ۱: The Rabatak Inscription, Text and Commentary", *Silk Road Art and Archeology IV*, pp. ۷۵-۹۶ and pp. ۱۲۸-۱۳۷.

Sims-Williams, N., ۲۰۰۸, "The Bactrian Inscription of Rabatak: A new reading", *Bulletin of the Asia Institute* ۱۸, pp. ۵۳-۶۸.

Sims-Williams, N., ۲۰۱۱, "Differential Object Marking in Bactrian", Korn/ Haig/ Karimi/ Samvelian (eds.): *Topics in Iranian Linguistics, Beiträge zur Iranistik, Band ۳۴*, pp. ۲۳-۳۸.

متون کهن ودایی
Old Vedic Texts

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیشنیاز:	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: متون کهن ودایی
	عملی				
	نظری	پایه		تعداد ساعت: ۳۲	
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری *	اختیاری			
	عملی				
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p>سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐</p>					

هدف: شناخت آثار ودایی، مخصوصاً ریگودا، و بررسی ویژگی‌های دستوری آنها

سر فصل:

- معرفی ادبیات ودایی و منابع اصلی آن
- خواندن برگزیده‌ای از سرودهای ریگودا
- تجزیه و تحلیل واژگانی و صرفی و نحوی این متون
- بررسی و تحلیل مضامین این متون
- شناخت عقاید دینی هندیان ودایی

منابع پیشنهادی:

Doniger, W., ۲۰۰۵, *The Rig Veda*, London: Penguin.

Geldner, K. F., ۱۹۵۱, *Der Rig-Veda: aus dem Sanskrit ins Deutsche übersetzt und mit einem laufenden Kommentar versehen*, ۳ vols, Cambridge.

Gonda, J., ۱۹۷۷, *A History of Indian Literature, vol. 1: Veda and Upanishads*, Wiesbaden.

Gonda, J., ۱۹۶۰, *Die Religionen Indiens, vol. 1: Veda und älterer Hinduismus*, Stuttgart.

Grassmann, H., ۱۸۷۳, *Wörterbuch zum Rig-Veda*, Leipzig.

Jamison, S. W. and J. P. Brereton, ۲۰۱۴, *The Rigveda, the Earliest Religious Poetry of India*, Oxford.

Macdonell, A. A., ۱۹۱۶, *A Vedic Grammar for Students*, Oxford.

Macdonell, A. A., ۱۹۱۷, *A Vedic Reader for Students*, Oxford

Mayrhofer, M. ۱۹۸۶-۲۰۰۱, *Etymologisches Wörterbuch des Altindiarischen*, ۳ vols, Heidelberg.

Monier-Williams, M., ۱۹۶۰, *A Sanskrit-English dictionary*, Oxford.

Wackernagel J. et al. ۱۹۰۵- ۱۹۵۷, *Altindische Grammatik*, ۴ vols., Göttingen.

Witney, W. D., ۱۸۷۹, *A Sanskrit Grammar*, Leipzig.

رده‌شناسی زبان‌های ایرانی باستان و میانه
Typology of Old and Middle Iranian Languages

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: رده شناسی زبان‌های ایرانی باستان و میانه
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری *	اختیاری			
	عملی				
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p>سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐</p>					

هدف: مقایسه دستوری زبان‌ها و گویش‌های ایرانی باستان و میانه

سرفصل:

- شناخت مبانی نظری رده‌شناسی زبان
- بررسی الگوهای رده‌شناختی زبان‌های ایرانی، دسته‌بندی و تحلیل تاریخی آنها
- برجسته‌سازی الگوهای واجی زبان‌های ایرانی باستان و میانه
- برجسته‌سازی الگوهای صرفی زبان‌های ایرانی باستان و میانه
- آرایش سازه‌ها (word order) در زبان‌های ایرانی باستان و میانه
- بررسی هسته واژگانی و بندهای موصولی

منابع پیشنهادی:

- دبیرمقدم، محمد، ۱۳۹۳، رده‌شناسی زبان‌های ایرانی، ۲ ج، تهران: سمت.
- رضایی، والی و فاطمه بهرامی، ۱۳۹۴، مبانی رده‌شناسی زبان، تهران: دانشگاه شهید بهشتی.

Comrie, B., ۱۹۸۹, *Language Universals and Linguistic Typology*, Chicago.

Givon, T., ۱۹۹۱, *A Functional-Typological Introduction*, Amsterdam.

Greenberg, J. H., ۱۹۷۴, *Language Typology: A Historical and Analytical Overview*, The Hague, Mouton.

Hale, M., ۲۰۰۷, *Historical Linguistics: Theory and Method*. Oxford, Malden, Mass.

Hale, M., ۱۹۸۸, "Old Persian word order", *Indo-Iranian Journal*, vol. ۳۱, no. ۱, pp. ۲۷-۴۰.

Hopper, Paul J. and Elizabeth Closs Traugott ۱۹۹۳. *Grammaticalization*. Cambridge, UK.

Haig, Geoffrey L. J., ۲۰۰۸. *Alignment Change in Iranian Languages A Construction Grammar Approach*, Berlin, New York.

Makarska, B., ۱۹۸۱- ۱۹۸۴. "Word Order in Middle Persian", *Folia Orientalia* ۲۲, pp. ۲۳- ۶۷.

Talmy, L., ۲۰۰۰, *Toward a Cognitive Semantics, vol. ۱: Concept Structuring Systems*, Cambridge, London.

زبان‌شناسی تاریخی و تطبیقی هندی اروپایی

Indo-European Historical and Comparative Linguistics

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: زبان‌شناسی تاریخی و تطبیقی هندی اروپایی
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری	تخصصی		تعداد ساعت: ۳۲	
	عملی				
	نظری *	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی عملی: ☐ دارد ☒ ندارد سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐					

هدف: آشنایی بامبانی زبان‌شناسی تاریخی و تطبیقی و شناخت اصول حاکم بر دگرگونی زبان با تأکید بر زبان‌های هندی‌اروپایی

سرفصل:

- آشنایی باخانوادهٔ زبانهای هندی‌اروپایی
- تبیین اصول حاکم بر دگرگونی آوایی، واژگانی، معنایی، ساختوازی و نحوی، با تأکید بر زبانهای هندی‌اروپایی.
- بازسازی زبانی (بازسازی تطبیقی و بازسازی درونی).
- شناخت نظام واجی زبان هندی‌اروپایی آغازین و تحولات آن در زبان‌های مشتق از آن، به ویژه زبان‌های ایرانی.
- آشنایی با دستور زبان هندی‌اروپایی، بررسی اجمالی ساخت اسم، صفت، ضمیر و فعل و...

منابع پیشنهادی:

یکس، ر.، ۱۳۸۹، *درآمدی بر زبان‌شناسی تطبیقی زبانهای هندواروپایی*، ترجمهٔ اسفندیار طاهری، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

آرلاتو، آ.، ۱۳۷۳، *درآمدی بر زبان‌شناسی تاریخی*، ترجمهٔ یحیی مدرسی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

- Beekes, R. S., ۲۰۱۱, *Comparative Indo-European linguistics: an introduction*, Amsterdam-Philadelphia.
- Benveniste, E., ۱۹۶۹, *Le vocabulaire des institutions indo-européennes*, ۲ vols., Paris.
- Campbell, L., ۲۰۰۴, *Historical Linguistics, an Introduction*, Edinburgh.
- Cowgill, W. and M. Mayrhofer, ۱۹۸۶, *Indogermanische Grammatik*, I, Heidelberg.
- Lehmann, W. P., ۱۹۷۴, *Proto-Indo-European Syntax*, Austin-London.
- Mallory, J. P. and D. Adams, ۱۹۹۷, *Encyclopedia of Indo-European Culture*, London-Chicago.
- Meier-Brügger, M., ۲۰۰۳, *Indo-European Linguistics*, Berlin.
- Meillet, A., ۱۹۳۷, *Introduction à l'étude comparative des langues indo-européennes*, Paris.
- Rix, H. (ed.), ۲۰۰۱, *Lexikon der Indogermanischen Verben: Die Wurzeln und ihre Primärstammbildungen*, ۲nd edition, Ludwig Reichert.
- Szemerényi, O., ۱۹۹۹, *Introduction to Indo-European Linguistics*, Oxford.
- Trask, R. L., ۱۹۹۶, *Historical linguistics*, London.
- Wodtko, Dagmar S., B. Irslinger and C. Schneider, ۲۰۰۸, *Nomina im Indogermanischen Lexikon*, Ludwig Reichert.

سیر آراء و عقاید دینی در ایران باستان
The Development of Religious Ideas in Pre-Islamic Iran

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: سیر آراء و عقاید دینی در ایران باستان
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری	تخصصی		تعداد ساعت: ۳۲	
	عملی				
	نظری *	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒ سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐					

هدف: شناخت ادیان مختلف ایرانی پیش از اسلام، پیشینه و روابط متقابل آنها

سرفصل:

- اهمیت ادیان ایرانی در مطالعات تاریخ ادیان
- بررسی و تحلیل آراء دینی زردشتی و فرق مختلف آن
- بررسی و تحلیل آراء دینی مانوی و پیشینه آن، اعم از عقاید ایرانی، یونانی و گنوسی
- روابط متقابل ادیان ایرانی و دیگر ادیان
- استمرار عقاید ایرانی پیش از اسلام در آثار پس از اسلام

منابع پیشنهادی:

- ابوالقاسمی، محسن، ۱۳۹۰، دین ها و کیش های ایرانی، تهران: هیرمند.
- اولانسی، دیوید، ۱۳۸۷، پژوهشی نو در میتراپرستی، ترجمه مریم امینی، تهران: چشمه.
- بهار، مهرداد و ابوالقاسم اسماعیل پور، ۱۳۹۴، ادبیات مانوی، تهران: کارنامه.

تقی زاده، سید حسن ۱۳۸۳، مانی و دین او، دو خطابه در انجمن ایرانشناسی به انضمام متون عربی و فارسی درباره مانی و مانویت، فراهم آورده احمد افشار شیرازی، تهران: چاپخانه مجلس.

زهر، رابرت چارلز، ۱۳۷۷، تعالیم مغان، ترجمه فریدون بدره‌ای، تهران: توس.

شکی، منصور، ۱۳۷۲، «درست دینان»، معارف، ش ۲۸، صص ۲۸-۵۳.

کریستن سن، آرتور، ۱۳۹۴، ایران در زمان ساسانیان، ترجمه رشید یاسمی، تهران: نگاه.

کلنز، ژان، ۱۳۸۶، مقالاتی درباره زردشت و دین زردشتی، ترجمه احمد رضا قائم مقامی، تهران: فرزانه روز.

نیرگ، هنریک ساموئل، ۱۳۸۳، دین‌های ایران باستان، ترجمه سیف‌الدین نجم‌آبادی، کرمان: دانشگاه شهید باهنر.

نیولی، گرادو، ۱۳۹۰، از زردشت تا مانی، ترجمه آرزو رسولی، تهران: ماهی.

یاماوجی، ادوین ام، ۱۳۹۰، ایران و ادیان باستانی، ترجمه منوچهر پزشکی، تهران: ققنوس.

Bianchi, Ugo (ed.), ۱۹۷۹, *Mysteria Mithrae*, Leiden.

Boyce, M., ۱۹۷۵- ۱۹۹۱, A History of Zoroastrianism, vol.۱: The Early Period, vol.۲: Under the Achaemenians, vol.۳: Zoroastrianism Under Macedonian and Roman Rule, Leiden.

Boyce, M., ۱۹۹۲, *Zoroastrianism: Its Antiquity and Constant Vigour*, Costa Mesa.

Duchesne-Guillemin, J. (ed.), ۱۹۶۲, *Études mithriaques: actes du ۴^e congrès international Téhéran, du ۳^e au ۸ septembre ۱۹۷۵*, Teheran- Liège.

Duchesne-Guillemin, J., ۱۹۶۲, *La religion de l' Iran ancien*, Paris.

Gershevitch, I. (ed.), ۱۹۸۵, *The Cambridge History of Iran*, vol. ۲: The Median and Achaemenian Periods, New York.

Gonda, J., ۱۹۶۳, *Die Religionen Indiens*, vol. ۱, Stuttgart.

Hinnells J. R., ۱۹۷۵, *Mithraic studies, Proceedings of the First International Congress of Mithraic Studies*, Manchester

Hinnells, J.R., ۲۰۰۵, *The Zoroastrian Diaspora*, Oxford.

Keith, A. B., ۱۹۷۱, *Religion and Philosophy of the Veda and Upanishads*, Delhi.

Kreyenbroek Ph. G. and S.N. Munshi, ۲۰۰۱, *Living Zoroastrianism, Urban Parsis Speak about their Religion*, Richmond.

Lieu, S., ۱۹۹۲, *Manichaeism in the Later Roman Empire and Medieval China*, Tübingen.

Lieu, S., ۱۹۹۴, *Manichaeism in Mesopotamia and the Roman East, Religions in the Graeco-Roman World*, Leiden.

Lieu, S., ۱۹۹۸, *Manichaeism in Central Asia and China*, Leiden.

Malandra, William W., ۱۹۸۳, *An Introduction to Ancient Iranian Religion*, Minneapolis.

Mallory, J. P. and D. Q. Adams (eds.), ۱۹۹۷, *Encyclopedia of Indo-European Culture*, London.

Reck, Ch., D. Weber, C. Leurini and A. Panaino (eds.), ۲۰۰۱, *Manichaica Iranica. Ausgewählte Schriften von Werner Sundermann*, ۲ vol, Vol. ۱: Studien zur Lehre und Geschichte des Manichäismus, Vol. ۲: Der Manichäismus in der iranischen Überlieferung, Rome.

Rudolph, K., ۱۹۵۳, *Gnosis: The Nature and History of Gnosticism*, translated and edited by R. McL. Wilson. New York.

Stausberg, M., ۲۰۰۲- ۲۰۰۴, *Die Religion Zarathustras: Geschichte, Gegenwart, Rituale*, ۳ vols., Stuttgart.

Tardieu, M., ۲۰۰۹, *Manichaeism*, translated by M. B. DeBevoise, Urbana and Chicago.

Widengren, G. (ed.), ۱۹۷۷, *Der Manichäismus*, Darmstadt.

Widengren, G., ۱۹۶۵, *Die Religionen Irans*, Stuttgart.

Yarshater, E. (ed.), ۱۹۸۳, *The Cambridge History of Iran*, vol. ۳: The Seleucid, Parthian and Sasanid Periods, New York.

Zaehner, R. Ch., ۱۹۵۵, *Zurvan: A Zoroastrian Dilemma*. Oxford (repr. with new introd., New York, ۱۹۷۲).

Zaehner, R. Ch., ۱۹۶۱, *The Dawn and Twilight of Zoroastrianism*, London.

